

Зелена партисипація у Львові. Досвід (пере)завантаження

Case study про громадську участь та потенціал публічних просторів для розбудови зеленого діалогу в умовах війни

«Зелена партисипація у Львові. Досвід (пере)завантаження» – case study про громадську участь та потенціал публічних просторів для розбудови зеленого діалогу в умовах війни. У документі описано, актуальний стан використання інструментів громадської участі у Львівській міській територіальній громаді та досвід поширення зелених цінностей у межах партисипативних заходів простору міського садівництва та городництва «Розсадник».

Авторський колектив:

Анжеліка Зозуля, координаторка проєктів ГО «Плато»,
співкоординаторка простору міського садівництва та городництва «Розсадник»
Микола Рябика, виконавчий директор ГО «Плато»,
співкоординатор простору міського садівництва та городництва «Розсадник»

Експертний супровід проєкту:

Ірина Швець, експертка з місцевої демократії
Ірина Кметь, експертка з міського садівництва
Любов Домбровська, експертка з просторового планування
Маріанна Тропіна, експертка з фасилітації

Світлина на обкладинці: Тетяна Джафарова

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Дослідження підготовлено ГО «Плато» в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні. Зміст дослідження є винятковою відповідальністю Pact та його партнерів і не обов'язково відображає погляди USAID або уряду США.

«Зелена партисипація у Львові. Досвід (пере)завантаження» / авт. кол.: А. Зозуля, М. Рябика – Львів: Плато, 2024. – 32 с.

Автори дослідження однаково поважають жінок, небінарних осіб і чоловіків, дотримуються недискримінаційного підходу та декларують, що в цьому документі використання узагальнених форм іменників дорівнює вживанню форм іменників з гендерованим закінченням.

Зміст

Передмова	4
Інструменти громадської участі Львова	5
Громадський бюджет	5
Електронні петиції	7
Участь у пленарних засіданнях Львівської міської ради	9
Місцеві ініціативи	10
Конкурс соціально-культурних проєктів «Зробимо Львів кращим!»	11
Консультації з громадськістю	12
Громадські слухання	12
Громадські ради при управліннях Львівської міської ради	13
Звернення громадян	14
Банк ідей	16
Рекомендації для Львівської міської ради	17
Громадські простори на варті зеленої партисипації. Приклад «Розсадника»	19
Інформування	20
Консультування	23
Спільне ухвалення рішень	25
Висновки	29
Використані джерела	30

Передмова

Успіх розвитку громади ґрунтується на прозорості, відкритості влади та активності мешканців. З огляду на важливість партисипації для процесів повоєнного відновлення України, вже сьогодні потрібно докладати зусиль для пошуку дієвих механізмів, що здатні забезпечити координацію та синхронізацію дій широкого кола зацікавлених сторін.

Викликів у цій сфері не злічити. Як вийти за межі давно відомих рішень? Як забезпечити інклюзивність діалогу у найширшому розумінні? Як заохочувати мешканців до поширення знань про успішний досвід взаємодії? Шанс знайти нестандартні відповіді на кожне з цих питань дають кроссекторальні співпраці. Сміливі до поєднань – мають щастя.

За таких обставин ідея зеленої громадської участі вкорінюється на грядках простору міського садівництва та городництва «Розсадник» у Львові. З квітня 2021 року до грудня 2023 року тут відбулося понад 170 подій, спрямованих на поширення зелених цінностей та активізацію в Львівській громаді партисипативного діалогу. Залучення до заходів понад 3200 осіб дало команді проекту можливість виокремити деякі тенденції та проаналізувати все те, що вже відбулося на шляху. Мета

цього case study – зробити знання про досвід доступними для всіх, хто вболіває за зелену відбудову України на засадах громадської участі.

Для розуміння загального контексту, в умовах якого втілюється проєкт у Львові, у першому розділі дослідження йдеться про те, як змінилася ситуація з використанням інструментів громадської участі в Львівській міській територіальній громаді з моменту повномасштабного вторгнення. Аналіз цих даних – це також спроба з'ясувати масштаб присутності зелених тем у запитах мешканців, скерованих через запропоновані міською радою інструменти залучення.

Сподіваємося, що досвід «Розсадника» спонукатиме органи місцевого самоврядування будувати сталі партнерства із організаціями громадянського суспільства, а самі організації – просувати власні стратегічні цілі із використанням інструментів громадської участі в громадських просторах.

Висловлюємо слова подяки за підтримку у розбудові простору «Розсадник» партнерам, волонтерам, учасникам заходів і запрошуємо читачів до знайомства з нашою історією.

Інструменти громадської участі Львова

За даними загальнонаціонального [опитування](#) щодо громадського залучення (весна-літо 2023 року), яке проводила Програма «Долучайся!», серед українців спостерігається глибока обізнаність про участь у заходах громадянського спротиву, що свідчить про колективне почуття відповідальності за майбутнє. Волонтерство та фінансові пожертви на підтримку спротиву Росії, є основними формами громадянської участі, про які знає більшість респондентів. Та основними не дорівнює єдиними.

Вже за рік після повномасштабного вторгнення помітно поживалися дискусії про партисипативні практики на локальному рівні. До прикладу, тільки у Полтавській області утворено 56 консультативно-дорадчих органів при громадах із питань включення в учасницькі процеси осіб зі статусом ВПО. Такі громади, як Вінниця та Івано-Франківськ, відновили проведення громадського бюджету, у Львові почали напрацьовувати положення про «Волонтерський бюджет м. Львова», що передбачає співфінансування проєктів за рахунок коштів бюджету громади та коштів, зібраних за рахунок волонтерських ініціатив.

Аналізуючи приклад Львова, неможливо не звернути уваги, що на думку багатьох неза-

лежних експертів, до початку повномасштабного вторгнення місто належало до переліку найуспішніших у запровадженні практик громадської участі. Існуючі механізми було закріплено у Статуті громади, а детальні умови визначені в тематичних положеннях. Львів'яни отримали змогу користуватися такими інструментами громадської участі, як:

- [громадський бюджет](#);
- [електронні петиції](#);
- [місцеві ініціативи](#);
- [громадські слухання](#);
- [консультації з громадськістю](#);
- [конкурси для громадських організацій](#);
- [громадські ради](#);
- [участь у пленарних засіданнях](#).

Окремо слід відзначити можливість скерувати звернення на [Гарячу лінію міста](#), або зголосити пропозицію до [«Банку ідей»](#) чи [профільної депутатської комісії](#).

Кожен із інструментів продовжує існувати за умов, коли громада набула статусу важливого гуманітарного та міграційного хабу. А відтак цікаво детальніше дослідити, як змінилася активність її мешканців у використанні кожного з наявних інструментів громадської участі, а також чи були представлені у цій активності зелені рішення.

Громадський бюджет

Беззаперчне лідерство серед інструментів громадської участі у Львові за кількістю залучених учасників займає громадський бюджет. Це спосіб визначення проєктів, шляхом прямого волевиявлення львів'ян. За його допомогою мешканці міста через голосування визначають проєкти-переможці, що згодом фінансуються коштом місцевого бюджету.

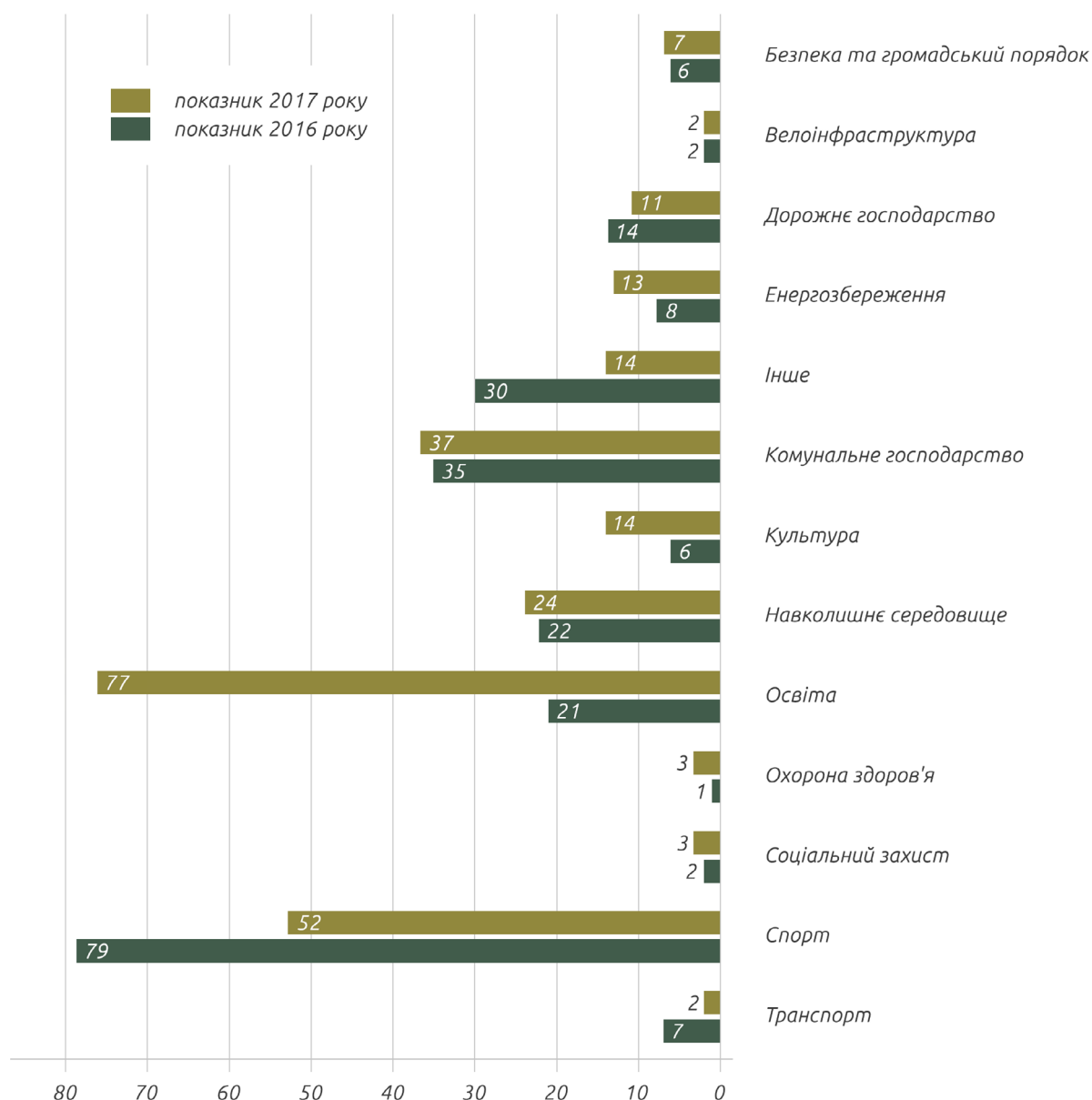
За 6 років існування інструменту в Львові було зголошено понад 1400 проєктів, зібрано понад 700 000 голосів, визначено 395 переможців на суму в понад 250 мільйонів гривень. За [даними порталу відкритих даних](#) та [Платформи реалізації ідей для покращення твого міста](#), статистика зголошених та допущених до голосування проєктів виглядає так: 2016 рік – 259/233, 2017 рік – 294/259, 2018 рік – 159/137, 2019 рік – 219/191, 2020 рік –

240/201, 2021 рік – 254/230. З цього зрізу бачимо, що кількість проєктів, які не проходять модерацію коливається у діапазоні між 10 та 16%, що корелюється з бажаннями міста закріпитися на лідерських позиціях у рейтингах громад, в яких застосовують цей партисипативний інструмент. Наслідки «поверхневої модерації» різні: від неоднозначної категоризації проєктів, що є важливим під час голосування, до складнощів із реалізацією проєктів, пов'язаних із нереалістичністю кошторисів, створених авторами проєктів. В якості прикладу можна навести проєкт з відновлення озера на вулиці Панча. Мешканці неодноразово подавали його до громадського бюджету, однак, необхідну кількість голосів він набрав у 2019 році. На реалізацію робіт автори планували витратити максимально можливі 3 мільйони гривень, проте, після вивчення деталей, і в

умовах розгортання передвиборчої кампанії, вартість проєкту вийшла далеко за межі громадського бюджету, сягнувши 21 мільйона гривень. Через повномасштабне вторгнення реалізацію проєкту спочатку призупинили, з 2023 року – продовжили, але завершити до кінця року не встигли.

З точки зору категоризації проєктів, у межах громадського бюджету у Львові апробовано 2 різні підходи. У перших двох сесіях мешканцям пропонували зголошувати та обирати проєкти

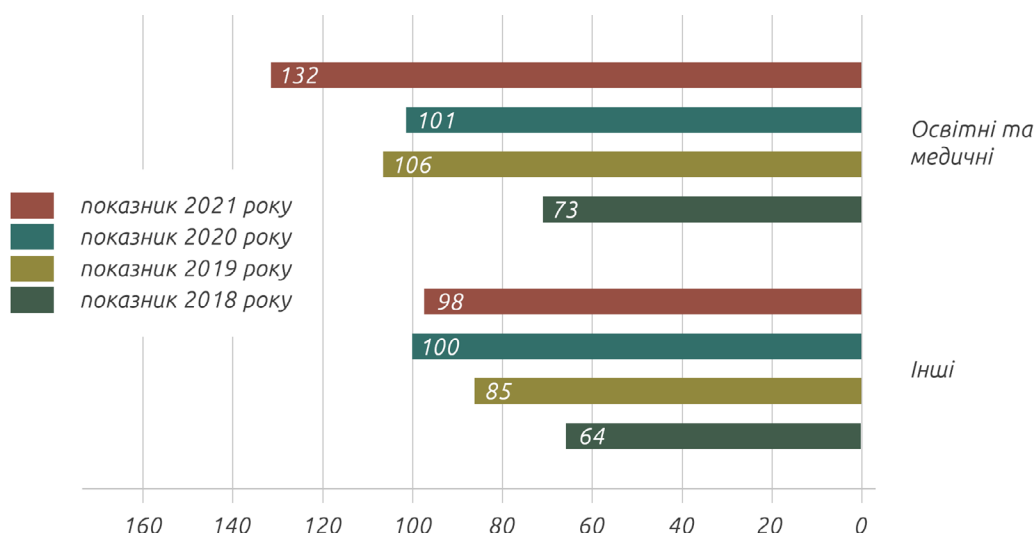
у 13-ти категоріях. Тоді популярністю користувалися категорії «спорт» (27%), «освіта» (20%), «комунальне господарство» (15%), «інше» (11%). Проєктів у категорії «навколишнє середовище» було 9%, однак, враховуючи те, що у широкому розумінні довкіллеві проєкти можуть включати й заходи з енергоефективності, просвітницькі проєкти та частину ідей з категорії «інші», можна стверджувати, що їх частка у перші дві сесії сягала не менше 11%. Цікаво, що саме з другої сесії істотно збільшилася кількість проєктів від освітніх закладів.

Зображення 1. Кількість проєктів, що брали участь у голосуванні в 2016-2017 роках (відповідно до категорій)

Починаючи з третьої сесії, проєкти було поділено лише на дві категорії: «освітні та медичні», а також «інші». Впродовж подальших 4-х

років загальна кількість проєктів у категорії «інші» була на 8% меншою, ніж у категорії «освітні та медичні».

Зображення 2. Кількість проєктів у категоріях «освітні та медичні» та «інші», що брали участь у голосуванні в 2018-2021 роках

Зробити точний підрахунок відсотку ініціатив, що містять «зелений» фокус вкрай важко. Адже автори згадували дружні до довкілля рішення як у пропозиціях переоблаштування підвір'їв, будівель навчальних і медичних закладів, так і серед проєктів, пов'язаних із розвитком громадських просторів. Водночас загальна частка таких проєктів не перевищила 5% в жоден з років, що може свідчити про погану надивленість авторів на тему того, як можна імплементувати природоорієнтовані рішення у свої проєкти. Зауваживши цю проблему, ГО «Плато» в 2020 році упорядкувала [тематичний каталог](#) та розпочала популяризацію виділення зелених проєктів у окрему підкатегорію або створення окремого партисипативного інструменту – [зелений громадський бюджет](#). Проте запуск нових кампаній, як і реалізацію проєктів-переможців 2021 року обірвала повномасштабна війна.

Упродовж 2023 року спеціально створена робоча група активно напрацьовувала зміни до положення про громадський бюджет, а наприкінці листопада відбулося умовно відкрите обговорення на цю тему. Ця «умовність» обумовлена тим, що на жодному з міських ресур-

сів чи то у засобах масової інформації анонсів зустрічі не було опубліковано, що вплинуло як на аудиторію, так і на підсумки обговорення. Можливі продукти спеціальної версії громадського бюджету воєнного часу, фінансування яких можна спрямувати на підтримку військових, волонтерів, вимушено переміщених осіб визначено не було.

Відкритим залишається питання, наскільки стара модель бюджету участі з новими пріоритетами воєнного часу, може бути виправданою не тільки з точки зору результату, але й процесу. Адже головним завданням будь-якого інструменту громадської участі є поширення культури партисипації, підтримки місцевої демократії, розвитку соціальної згуртованості. Без запобіжників є ризик того, що новий-старий громадський бюджет перетвориться в марафон для тих, хто вміє мобілізувати адмінресурс і на перспективу хотів би позмагатися за електоральні симпатії. За таких обставин потрібна пауза для осмислення того, що вже відбулося, розбудови інклюзивного діалогу про те, яким може бути оновлений громадський бюджет, а також, коли для його «перезапуску» настане слушний момент.

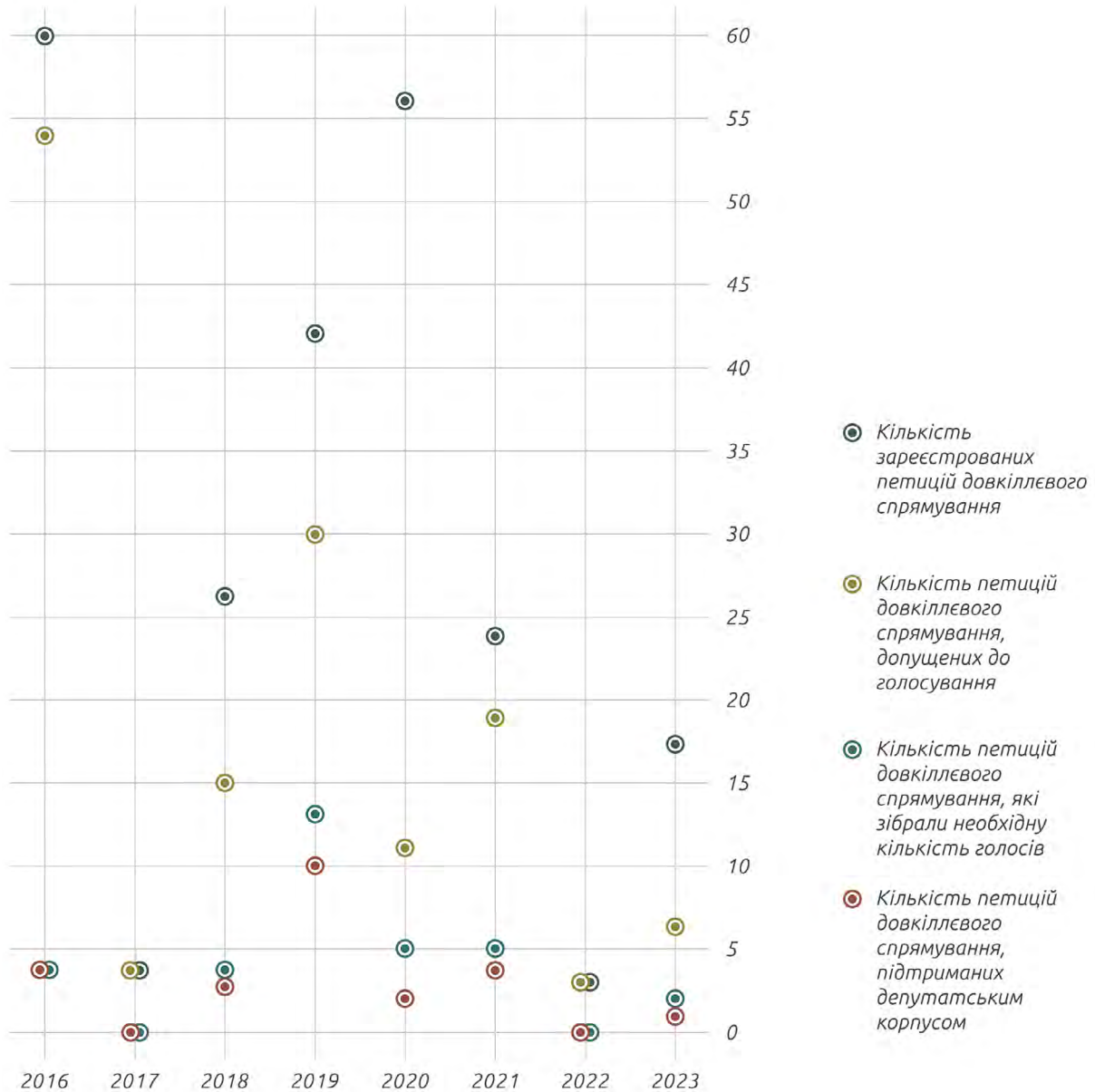
Електронні петиції

Одним з небагатьох виключно електронних інструментів громадської участі, який передбачає збір підписів на підтримку звернення до ради щодо питань місцевого значення, які відносяться до компетенції органів місцевого самоврядування є електронна петиція.

Починаючи з 2016 року львів'яни зареєстрували у [єдиній системі](#) 2182 петиції. У розрізі років статистика виглядає так: у 2016 році подано 788, у 2017 році – 76, у 2018 році – 200, у 2019 році – 395, у 2020 році – 342, у 2021 – 221, у 2022 році – 89, у 2023 році – 71 петицію. Загаль-

на кількість петицій, зареєстрованих після 24 лютого 2022 року – 136, що свідчить про істотний спад активності мешканців у використанні цього партисипативного механізму в умовах воєнного часу. 638 (29%) петицій не пройшли

модерацію, що є індикатором необхідності проводити інформування мешканців не тільки про можливість зареєструвати петицію, але й про те, що може бути її предметом та як краще оформити власну ідею.

Зображення 3. Дані про електронні петиції довікільєвого спрямування в 2016-2023 роках

Петицій, що включали у себе пропозиції до-вкільєвого змісту, за всі роки роботи плат-форми назбиралося 232 (11%). Зокрема, сюди віднесено питання, пов'язані з практиками озеленення, створенням природоорієнтованих рішень, розвитком культури сортування твердих побутових відходів, захистом біорізноманіття, переходом на відновлювані джерела енергії тощо. Водночас до переліку не було

включено питання, пов'язані із водовідведенням, встановленням смітників, лавок, утриманням безпритульних тварин та облаштуванням майданчиків для виходу собак. Зауважимо, що кількість петицій віднесених до категорії «екологія» на порталі – 68. Це створює своєрідне викривлене сприйняття низького суспільного запиту реагування на довікільєві питання. Аналізуючи петиції, зголошені в 2023 році бачимо,

що 17 (24%) мали зелений фокус та пов'язані з супротивом забудові, раціоналізацією викошування газонів, забрудненням повітря, застарілим громадським транспортом, створенням рекреаційних зон. Містяни почали частіше звертати увагу на питання оптимізації догляду за зеленими насадженнями, значення довкілля в контексті впливу на психоемоційний стан людини в умовах війни. Враховуючи те, що для більшості петицій притаманною є міжсекторальність, вартувало б упорядкувати наявну систему категорій на порталі та, можливо, доповнити її тематичними тегами для легшої навігації користувачів.

Заглиблюючись у статистичні дані, бачимо, що з 1544 петицій, що пройшли модерацию та були допущені до голосування, зібрати необхідну кількість підписів змогли тільки 144 (9,3%), що в цілому підтверджує тезу про небайдужість та ініціативність львів'ян, але також про низьку спроможність мобілізувати спільноту на підтримку суспільно-корисної ініціативи. Кількість підтриманих мешканцями петицій після 24 лютого 2022 року – 5 (3,5%). Кількість підтриманих населенням довірливих петицій за весь час існування партисипативного інструменту – 33 (23%), у тому числі 1 (0,7%) – з часу повномасштабного вторгнення.

Попри те, що електронні петиції залишаються доволі популярним інструментом привернення уваги до проблем, в останні роки їх ефективність різко падає. Аналізуючи [тематичний набір на порталі відкритих даних](#), бачимо, що переважно міська рада намагається надавати відповіді на петиції, але у цьому контексті йдеться про результат розгляду звернення на пленарному засіданні міської ради. Так, 37 (26%) петицій було відхилено депутатським корпусом. Ще 13 (9%) очікують розгляду і попри те, що у положенні йдеться про включення петиції до порядку денного найближчого або наступного за ним чергового пленарного засідання міської ради, термін очікування відповіді деякими авторами сягає років. Зокрема, у «листі очікування» опинилися 5 петицій, збір голосів під якими тривав у 2021 році, 7 – у 2022 році, 1 – у 2023 році.

Участь у пленарних засіданнях Львівської міської ради

Пленарні засідання Львівської міської ради можна [переглядати](#) в онлайн-режимі, а також у записі на [YouTube-каналі](#) Інформаційного порталу Львівської міської ради. Окрім пере-

іншою складовою проблеми є те, що підтримані депутатами Львівської міської ради петиції, скеровуються на опрацювання виконавчими органами, які мають готувати дорожні карти вирішення проблем, однак, вони доволі часто депріоритизують це завдання. Аналізуючи [загальнодоступні дані](#) з Інформаційного порталу депутатів, неможливо встановити, скільки дорожніх карт було розроблено у період з 2016 до 2023 років у відповідь на усі 95 петицій, підтриманих депутатами, а також який перебіг реалізації тієї чи іншої дорожньої карти. Лише в окремих випадках виконавчі органи публікують [на платформі E-dem](#) інформацію про результати розробки дорожньої карти до петиції, або аргументують недоцільність її розробки. Натомість для більшості петицій опція публічного відстеження прогресу за результатами використання партисипативного інструменту відсутня.

Ілюструє проблему кейс громадської організації «Плато»: у вересні 2021 року організація збрала 508 голосів під [петицією про необхідність адаптації громади до наслідків кліматичної зміни](#). На початку листопада того ж року петицію підтримали депутати. Відповідно вона маркується позначкою «є відповідь». В ухвалі Львівської міської ради йшлося про 30-денний термін на розробку дорожньої карти, яка б мала в подальшому бути скерованою на розгляд та затвердження постійними депутатськими комісіями. Однак за більш, ніж 2 роки очікувань документ не було розроблено, а факт бездіяльності не прокомуніковано з автором і підписантами петиції.

Сукупність викликів пов'язаних із адмініструванням роботи електронних петицій, підриває довіру до інструменту. Автори вимушені докладати додаткових зусиль задля того, щоб бути поінформованими, підписанти втрачають мотивацію підтримувати нові петиції через неефективність підпису під попередньою. Відтак відповідним структурним підрозділам варто було б провести комплексну роботу над помилками та відреагувати на сукупність викликів.

гляду трансляцій, для громадян передбачена участь у пленарному засіданні у якості спостерігачів, або доповідачів.

З моменту повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року до 12 жовтня 2023 року правом виступу скористалося 11 членів територіальної громади Львова. Загальна ж кількість виступів, що припадають на усі пленарні засідання Львівської міської ради 8-го скликання – 75. Для порівняння, у попередні роки відповідна активність була вищою в рази: 25 виступів у 2015 році, 58 – у 2016 році, 71 – у 2017 році, 92 – у 2018 році, 98 – у 2019 році.

Можна припустити, що це пов'язано з тим, що більше року – з 24 лютого 2022 року до березня 2023 року – представники громадськості не мали змоги потрапити на засідання сесій Львівської міської ради через їх закритість з міркувань безпеки. Однак з огляду на те, що відновлення доступу до сесій не спричинило «буму» виступів громадськості, можна стверджувати про загальне зниження популярності цього інструменту.

Зображення 4. Одне з пленарних засідань Львівської міської ради 8-го скликання. Джерело: Львівська міська рада

Серед питань довкіллявого характеру, з якими члени територіальної громади міста Львова зверталися до депутатського корпусу Львівської міської ради 8-го скликання у межах пленарних засідань – 5 виступів на підсилення розгляду електронних петицій. А саме:

- розгляд електронної петиції «Заборонити висотну забудову і створити парк в мікрорайоні «Під Голоском» (28.09.2023);
- розгляд електронної петиції «Створити сквер по вулиці Пасічній» (06.07.2023);
- розгляд електронної петиції «За збереження зелених легень Львівської громади – Брюховицького лісу та витоків озера Стосика» (06.12.2022);

- розгляд електронної петиції «Львову потрібен план дій для протидії негоді» (04.11.2021);
- розгляд електронної петиції «Організація скверу по вулиці Панаса Мирного» (04.02.2021).

Таким чином, можна стверджувати, що активність мешканців Львівської МТГ щодо виступів на пленарних засіданнях міської ради поточного скликання в умовах воєнного часу впала до критичного низького рівня за весь час існування інструменту. Мешканці переважно не використовують можливість висловити пропозиції довкіллявого змісту у такий спосіб, за винятком промов, спрямованих на підсилення електронних петицій.

Місцеві ініціативи

Ще одним із механізмів реалізації права на участь у місцевому самоврядуванні Львова є місцева ініціатива. Проблемне питання, яке

відноситься до компетенцій органів місцевого самоврядування, зголошується ініціативною групою на ім'я секретаря ради. Вирішенням

проблеми має перейматися щонайменше 500 однодумців з числа членів територіальної громади, що підтверджується підписами. За відкритими даними, розміщеними на Інформаційному порталі, з 2017 року львів'яни скористалися цим механізмом 8 разів. При цьому востаннє запит зголошували у листопаді 2019 року. Аналізуючи тематику ініціатив, бачимо, що 2 з них (25%) мали безпосереднє відношення до зелених тем. Так, 30 травня 2018 року було зареєстровано ініціативу «Про на-

дання статусу скверу громадському простору за адресою: вул. О. Кульчицької, 18», а в червні 2018 року мешканці просили «Заборонити будівництво сміттєпереробного заводу на Плас-товій 13. Знайти ділянку для будівництва за межами міста». За статистикою 4 з 8 місцевих ініціатив було відхилено. Високий ризик не досягнути успіху та водночас витратити велику кількість зусиль на оформлення пропозиції зробили місцеву ініціативу найменш популярним інструментом участі у Львові.

Конкурс соціально-культурних проєктів «Зробимо Львів кращим!»

Традиційним для Львова форматом підтримки громадських організацій є проведення конкурсу соціально-культурних проєктів «Зробимо Львів кращим!». Відповідна програма започаткована в 2016 році для підтримки проєктів за напрямками «культура», «соціальний захист», «освіта», «розвиток громадянського суспільства», «інформаційні технології та інновації», «туризм». Можливість втілювати довкіллеві проєкти з'явилася у організацій громадянського суспільства дещо пізніше – з появою у 2018 році напрямку «поводження з відходами», а у 2021 – «екологія».

Попри те, що фінансування проєктів майже не покриває адміністративних витрат команд та не сприяє їхньому інституційному розвитку, програма користується популярністю серед громадських організацій, про що свідчить кількість зголошених проєктів: у 2016 році – 103, 2017 році – 97, 2018 році – 89, 2019 році – 135, 2020 році – 117, 2021 році – 110, 2022 році – 98. Слід зауважити, що загальна кількість орієнтованих на довкіллевий компонент проєктів була малою – 17 (3%), що є в 10 разів меншим показником, ніж кількість зголошених проєктів за напрямком «культура» – 167 (30%).

Зображення 5 та 6. Посібник «Поводження з відходами», розроблений ГО «За ЕКОрозвиток» у 2018 році в межах конкурсу «Зробимо Львів кращим!». Джерело: соціальна мережа Facebook

У зв'язку з агресією російської федерації та дією в Україні воєнного стану проєкти-переможці 2022 року так і не було реалізовано. Згодом виконавчий комітет [вирішив](#) відтермінувати прийом заявок на конкурс у 2023 році, а у зв'язку з обмеженим бюджетом не вдалося передбачити фінансування програ-

ми й на 2024 рік. Чи відбудеться відродження програми – невідомо. Однак у випадку, якщо така можливість з'явиться – екологічному руху вартувало б активніше змагатися за можливість втілювати проєкти з довкіллевим компонентом, наслідуючи приклад колег зі сфери культури.

Консультації з громадськістю

З метою залучення членів територіальної громади до обговорення проєктів нормативно-правових актів, підвищення якості підготовки рішень з важливих питань проводяться консультації з громадськістю. [Положення про порядок проведення консультацій](#) затвердили наприкінці 2017 року. З моменту набуття ним юридичної сили було проконсультовано 77 документів. У розрізі років статистика виглядає так: 2017 рік – 3, 2018 рік – 28, 2019 рік – 17, 2020 рік – 8, 2021 рік – 13, 2022 рік – 2, 2023 рік – 6. Тобто за аналогією до попередніх інструментів, можна стверджувати, що вплив повномасштабної війни позначився на динаміці проведення консультацій. Від загальної кількості документів, що пройшли громадські консультації лише 6 (7,8%) мають пряме відношення до довірливої тематики:

- щодо затвердження [проєкту створення об'єкту природно-заповідного фонду ландшафтного заказника «Торфовище Білогорща»](#);
- щодо затвердження [«Комплексної стратегії озеленення для м. Львова»](#);
- щодо затвердження [«Програми допомоги постраждалим диким і екзотичним тваринам та птахам у місті Львові на 2017-2022 роки»](#);
- щодо проєкту рішення [«Про затвердження норм надання послуг з вивезення побутових відходів у м. Львові на 2019-2023 роки»](#);
- щодо проєкту рішення виконавчого комітету [«Про порядок визначення виконавців послуг з вивезення рідких відходів на території Львівської міської територіальної громади»](#);
- щодо проєкту ухвали Львівської міської ради [«Про затвердження Правил благоустрою Львівської міської територіальної громади»](#).

Ініціатором консультацій щодо останнього документу виступило Управління екології та природних ресурсів. У звіті про результати зазначено, що в межах консультацій з громадськістю письмові та електронні звернення

не надходили. Подібною є ситуація й з іншими консультаціями. На 8 консультацій у 2022 та 2023 роках припало всього 2 пропозиції від мешканців (обидві щодо проєкту ухвали [«Про розроблення детального плану території у районі просп. Т. Шевченка, пл. Галицької, вул. Князя Романа, вул. О. Нижанківського»](#)). Можливою причиною низької активності є низька поінформованість про те, що консультації проводяться. Усі оголошення про проведення консультацій вчасно публікуються на відповідному [тематичному підрозділі сайту Львівської міської ради](#), однак, не зайшовши на сторінку цільово мешканець фактично позбавляє себе можливості бути включеним у процес консультацій. Попри те, що за способом подачі інформації для населення Львівська міська рада є однією з кращих в Україні, потенціал інформаційних ресурсів (веб-сайту, соціальних мереж, розсилок для ЗМІ, а також ресурсів окремих структурних підрозділів) в частині висвітлення оновлень про можливість громадської участі майже не використовується. Ще однією причиною може бути те, що документи, які виносяться на консультивання зазвичай є вузькоспеціалізовані. За таких обставин вартувало б заохочувати до участі експертні середовища, зокрема відповідні громадські організації, громадські ради при управліннях Львівської міської ради тощо.

Цікавим є й те, що [консультації з громадськістю про комплексну стратегію озеленення міста](#) у Львові зараховують до успішних кейсів співпраці містян і влади та наголошують про готовність ділитися досвідом з іншими містами. Водночас [офіційні дані](#) говорять, що за результатами проведення консультацій надійшло 2 письмові пропозиції, що може свідчити про недостатній рівень амбіцій громади у досягненні показників залученості містян до використання партисипаторних інструментів.

Громадські слухання

Іншою поширеною формою співпраці міської ради та мешканців є громадські слухання. Їх предметом можуть бути будь-які питання місцевого або загальноміського значення, що належать до компетенції місцевого самоврядування, крім питань, пов'язаних з обранням, призначенням і звільненням посадових осіб, які належать до компетенції Львівського міського голови, Львівської міської ради та її

виконавчих органів. Проведення громадських слухань з метою обговорення детальних планів територій, планів зонувань, генеральних планів, або ж внесення змін до них відбувається відповідно до [Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»](#), а з травня 2017 року Верховна Рада України [закріпила](#) обов'язок проведення громадських слухань щодо звітів з оцінки впливу на довкілля (ОВД).

Зважаючи на це, у Львові проведення громадських слухань практикують з 2012 року, при цьому за плечима у громади вже [понад 350 таких зустрічей](#).

З моменту повномасштабного вторгнення громадські слухання у Львівській МТГ проводили 24 рази, переважно з ініціативи структурних підрозділів міської ради з метою обговорення детального плану території та звіту про стратегічну екологічну оцінку (СЕО) окремої місцевості. Єдиний тематичний виняток становить [громадське обговорення](#) проєкту договору про співробітництво з Бібрською міською радою у сфері освіти в формі спільного фінансування (утримання) комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр Личаківського

району м. Львова». Ця статистика мало у чому відрізняється з довоєнного періоду поширення коронакризи. Так, у 2021 році відбулося 18 заходів, а у 2020 році – 14. Однак у 2019 році міська рада провела 43 обговорення, третя частина яких була ініційована мешканцями.

З огляду на це, можна відзначити те, що пандемія коронавірусної хвороби та повномасштабне російське вторгнення призвели до спаду активності мешканців громади щодо виявлення ініціативи з проведення громадських слухань. Крім цього, слід наголосити на проблемі низької відвідуваності обговорень, ініційованих містом, через що інструмент стає радше формальним, аніж реальним механізмом впливу на локальну політику.

Зображення 7 та 8. Громадські слухання щодо Статуту міста в 2017 році (ліворуч) і щодо будівництва сміттєпереробного комплексу в 2018 році (праворуч). Джерело: Твоє місто

Громадські ради при управліннях Львівської міської ради

За ініціативи керівника управління або 5 громадських організацій, які працюють у певній сфері діяльності, можуть створюватися громадські ради. Згідно з [типовим положенням](#), громадська рада при управліннях Львівської міської ради – це постійно діючий, галузевий, консультативно-дорадчий орган.

За інформацією з [тематичної сторінки](#) сайту міської ради, у Львові створено 26 громадських рад при підрозділах: Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення, Управління охорони здоров'я, Управління державної реєстрації, Управління транспорту, Управління «Секретаріат ради», Управління адміністрування послуг, Управління інформаційних технологій, Управління

персоналом, Управління архітектури та урбаністики, Управління «Служба у справах дітей», Управління земельних ресурсів, Управління соціального захисту, Управління фінансів, Управління охорони історичного середовища, Управління фінансового контролю, Управління культури, Управління туризму, Управління економіки, Управління інженерного господарства, Управління інвестицій та проєктів, Управління спорту, Управління внутрішньої політики, Управління правової роботи, Управління житлового господарства, Управління комунальної власності, Інспекція державного архітектурно-будівельного контролю. Згідно з [даними](#) з Інформаційного порталу депутатів Львівської міської ради, їх чисельний склад складає 262 особи.

Однак загалом інформації, на підставі якої можна було б зробити огляд про актуальну ситуацію з функціонуванням громадських рад у відкритому доступі недостатньо. Наприклад, відомо, що у 2021 році при Управлінні екології

та природних ресурсів створено громадську раду, дані про яку не внесено на сайт ради та/або портал депутатів. Крім [положення](#) та кількох дописів у соціальних мережах, інформації про роботу органу в відкритому доступі немає.

Зображення 9 та 10. Засідання громадської ради при Управлінні екології та природних ресурсів у 2023 році (ліворуч) та зустріч громадської ради при Управлінні персоналом у 2023 році (праворуч). Джерело: соціальна мережа Facebook

Що стосується інших громадських рад, які мають профайли на інформаційних ресурсах міста, то актуальним залишається питання їх наповнення. Так, останньою оприлюдненою інформацією є протокол про засідання громадської ради при Управлінні спорту, що відбулося у березні 2023 року. Загалом за період існування цієї радою розміщено 7 протоколів та 5 наказів. 13 протоколів та 2 накази розміщені у профайлі громадської ради при Управлінні транспорту, однак, усі вони датовані 2017 роком. Ситуація із документуванням роботи інших рад є подібною: пік їхньої активності, виходячи із наповнення профайлів, припав на 2016-2018 роки. При цьому на сторінках 15 громадських рад ця «активність» обліковується одним документом (найчастіше – наказом

про створення ради). У згаданому вище типовому положенні йдеться про те, що громадська рада готує та оприлюднює на офіційному порталі Львівської міської ради у мережі інтернет щорічні звіти про свою діяльність. Моніторинг засвідчив, що жодного такого звіту оприлюднено не було.

Проблема в оновленні даних чи неактивності громадських рад – питання, що залишається для мешканця Львівської міської територіальної громади загадкою, допоки він чи вона не скерує офіційний запит на інформацію. Та навіть на основі такого короткого аналізу можна стверджувати, що потенціал цієї форми громадської участі розкрито частково.

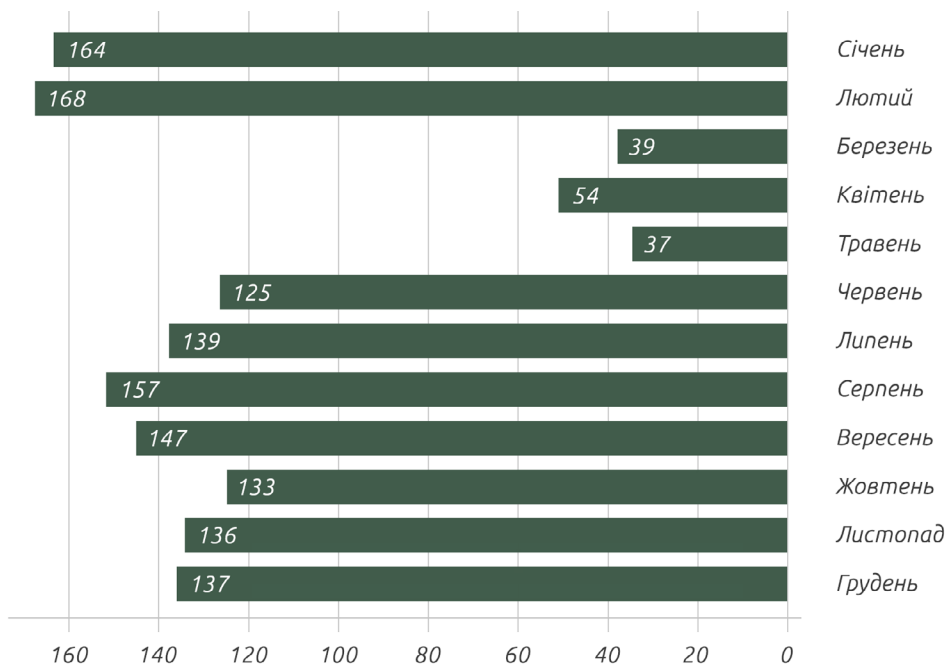
Звернення громадян

Добрим індикатором для розуміння рівня зацікавленості мешканців та відкритості громади слугують механізми взаємодії, закріплені [Законом України «Про звернення громадян»](#). Мова йде про право мешканців звернутися до посадових осіб місцевого самоврядування з зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їхньої статутної діяльності, клопотанням або заявою з реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їхнє порушення.

Одним із передбачених підвидів звернень є запит на інформацію – прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні. Починаючи з 2020 року на [порталі відкритих даних Львова](#) щомісяця оприлюднюються тематичні звіти щодо задоволення запитів на інформацію. Згідно з цими даними, загальна кількість скерованих запитів на інформацію за останні 4 роки становить 8834, зокрема, у 2020 році – 2874 (33%), 2021 році – 2409 (27%), 2022 році – 1436 (16%), 2023 році – 2115 (24%).

Статистика підтверджує спад активності мешканців у використанні інструменту, що припав на перші місяці після повномасштабного вторгнення та поступове відновлення активності, що розпочалося вже у червні 2022 року.

З цього можна зробити висновок про високу адаптивність мешканців Львівської громади до кризових умов і готовність повертатися до звичних життєвих практик навіть за обставин воєнного часу.

Зображення 11. Кількість запитів на публічну інформацію, скерованих у 2022 році (за місяцями)

У відповідь на запити структурні підрозділи 3009 (34%) разів надали інформацію, 3502 рази (39,6%) надали роз'яснення, 144 (1,6%) рази надали інші відповіді, 6 разів (0,06%) надіслали запити за належністю, 335 (3,8%) разів видали відмови, 4 рази (0,04%) зняли питання з розгляду. Ще 1 запит (0,01%) розглядається, натомість щодо 1833 запитів (20,7%) статус розгляду запиту не визначено. З метою зменшення кількості запитів, що не мають статусу розгляду, відповідним структурним підрозділам пропонується переглянути існуючу систему моніторингу якості надання інформації.

Що стосується звернень, то Львівська міська рада спонукає громадян скеровувати їх за допомоги цифрових сервісів. Так, крім традиційної можливості написати електронного листа, скан-копію або фотокопію документу можна підвантажити у [спеціальну форму](#) на порталі Центру надання адміністративних послуг. Окремо існує [форма для звернень до депутатських комісій](#), яка працює за аналогією.

Понад 10 років Львові функціонує [сервіс «Гаряча лінія»](#) зголосити скаргу, пропозицію, подяку через який можна у один зі способів: че-

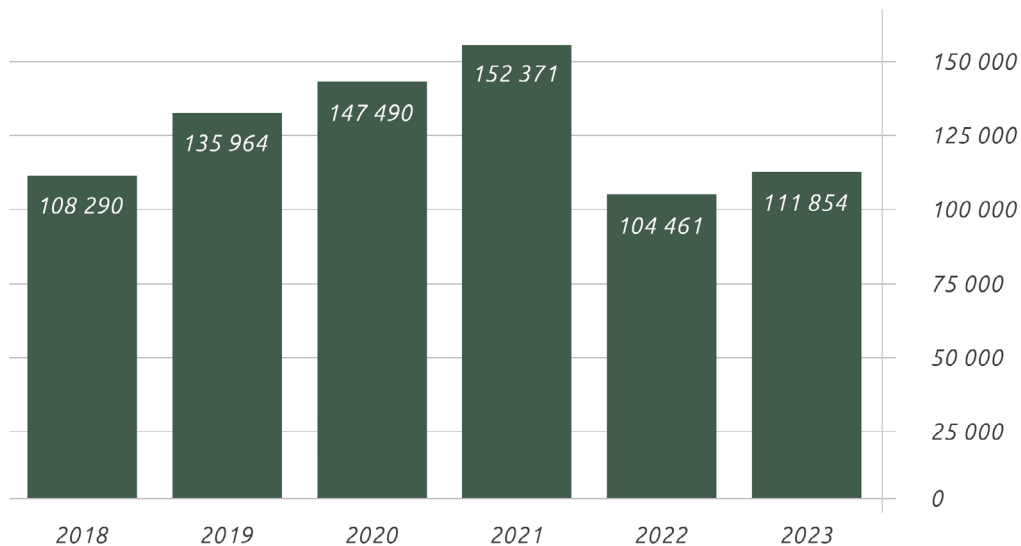
рез онлайн портал (8 571 облікових записів), спільноту у Facebook (108 000 учасників), мобільний додаток (18 541 користувачів), телеграм-бот (8 972 користувачів), контакт-центр. Багатоканальність та можливість отримати спочатку підтвердження, а потім зворотний зв'язок за підсумками розгляду підвищують довіру до інструменту з боку мешканців.

Загальна кількість зареєстрованих звернень через сервіси «Гарячої лінії» з 2010 року до жовтня 2023 року становить 1 183 422. Зокрема, якщо дивитися на статистику у розрізі останнього п'ятиріччя, то бачимо, що кількість звернень у 2022-23 роках хоч і впала, але в жоден з років не була меншою за 100 000, що свідчить про наявність відносно стабільної кількості небайдужих мешканців.

Водночас динаміку довкіллевих запитів у цьому масиві інформації простежити доволі складно, а відтак, подібно до е-петицій, рекомендується удосконалити систему їх категоризації. Попри це можна стверджувати, що такі теми, як паркування на газонах, несправність дощеприймачів, обрізання та зрізання дерев, роздільний збір твердих побутових відходів

щороку ідентифікуються містянами, як такі, що потребують реагування. Однак головним викликом для системи є те, що переважна більшість цих звернень спонукають до «гасіння пожеж», ніж до системної роботи над вирішенням їхніх першопричин. Це, в свою чергу, додає хаотичності в роботу виконавчих органів – кількість завдань зростає, а кількість

штатних одиниць – ні. Найбільшою пасткою виглядає система преміювань за «закриття» звернень. Такий підхід мотивує співробітників відволікатися від стратегічно важливих завдань, що загалом нагадує явище «парламентського спаму» Верховної Ради України 9 скликання.

Зображення 12. Кількість зареєстрованих звернень громадян у 2018-2023 роках

Банк ідей

У 2021 році на засіданні виконавчого комітету прийняли рішення щодо затвердження [Тимчасового положення про Банк ідей Львівської міської територіальної громади](#). Інструмент являє собою форму для збору цікавих рішень від мешканців, шляхом заповнення [спеціальної форми](#) на веб-сайті Львівської міської ради. Варто зазначити: щонайменше з жовтня 2023 року ця форма перестала бути активною попри те, що адміністратори запевняють про наміри продовжити прийом пропозицій і у 2024 році.

Згідно з інформацією, отриманою у відповідь на запит на інформацію, від моменту створення до «Банку ідей» зголошено 17 пропозицій: у 2021 році – 9, у 2022 році – 5, у 2023 році – 3. Аналізуючи перелік ідей, бачимо, що 4 з них (23,5) мають довірливий фокус.

Відносно низька активність мешканців може пояснюватися відсутністю інформаційної підтримки інструменту з боку Львівської міської ради та ЗМІ, відсутністю історій успіху, які б

вказували на його результативність, технічними проблемами, пов'язаними із перервами у роботі форми. Розпорядник інформації – КУ Інститут міста – повідомляє, що здійснив опрацювання ідей для подальшої передачі профільним департаментам ЛМР та в якості найбільш доцільної визначено пропозицію запровадження громадського бюджету зелених рішень, опрацювання якої відбувалося на початку 2022 року та не було завершено і передано профільним управлінням до 24 лютого 2022 року.

У іншій частині відповіді на запит повідомляється про те, що враховуючи виклики, з якими стикнулася установа в умовах воєнного часу, спроможностей аналізувати пропозиції подані у «Банк ідей» впродовж 2022 -23 років не було. Ця теза свідчить про серйозні інституційні виклики, спричинені російською агресією для муніципалітетів та їх наслідки. У цьому випадку перспективний партисипативний інструмент з назвою «Банк ідей» перетворився у щось більше схоже на «сховище» ідей.

На завершення огляду варто згадати також про сучасні **цифрові інструменти залучення та участі**, які хоч і не є інституалізованими, але активно використовуються органами місцевого самоврядування у Львові для вивчення громадської думки. У сфері охорони довкілля можна згадати про [щорічне опитування](#) Управління екології та природних ресурсів про парки, [опитування](#) про вплив глобальної зміни клімату на Львівську міську територіальну громаду тощо. Результати опитувань надають можливість місцевій владі отримувати швидкий зворотний зв'язок від мешканців, зрозуміти, що саме і чому їх турбує, зібрати якомога різноманітніші думки та пропозиції.

Результати [соціологічного опитування](#), яке було проведено на замовлення Громадянської мережі ОПОРА восени 2023 року доводять, що у Львові доволі сприятливий ґрунт для поширення культури громадської участі. Так, 72% опитаних респондентів вважають, що можуть здійснювати зміни у громаді, 79% є прихильниками залучення сусідів та оточуючих заради спільних інтересів. Серед іншого ці дані стверджують і про те, що 48% мешканців будь-коли скеровували звернення на «Гарячу лінію», 33% подавали або підписували електронні петиції, 23% використовували в якості інструменту впливу умовно офіційні соціальні мережі, 16% підписували колективні звернення, 6% долучалися до громадських слухань, 5% скеровували запити на публічну інформацію, 3% стали частиною громадського бюджету. Водночас тільки 34% респондентів брали участь у громадському житті своєї громади (наприклад, у діяльності ОСББ, громадських

організацій, рухів, спрямованих на вирішення важливих питань громади) протягом останнього року. Як свідчить детальний огляд динаміки використання інструментів громадської участі у Львові, причин на це може бути декілька. Одна з найбільш помітних – вплив повномасштабного вторгнення на низку спроможностей громади: спроможність адмініструвати чинні партисипативні інструменти, економічну спроможність втілювати обрані пропозиції, а також спроможність мешканців зголошувати нові пропозиції. Водночас прояви кризи партисипації у Львові були помітні вже до початку повномасштабного вторгнення. До них відносимо фокус на кількісні, а не якісні показники у впровадженні механізмів участі, дублювання проєктних цілей окремих інструментів із іншими муніципальними програмами, відсутність політичної волі щодо вирішення проблеми мобілізації адмінресурсу (громадський бюджет), неспроможність забезпечити ефективний інформаційний супровід для окремих інструментів участі тощо.

Повномасштабне російське вторгнення стало викликом для багатьох сфер суспільно-політичного життя та водночас створило можливість уповільнитися, дослідити попередній досвід, зробити роботу над помилками та продовжити рух вже з новими фокусами. У цій ситуації, основним фокусом партисипативних практик у Львові має стати процес, а не результат. Про те, як зробити його інклюзивним, пізнавальним та інтегрованим у життя громадських просторів йтиметься у наступному розділі.

Рекомендації для Львівської міської ради

- Здійснити перегляд запроваджених партисипативних інструментів на предмет актуальності в умовах воєнного часу. За необхідності – призупинити ті інструменти, адміністрування яких неможливе за поточних обставин.
- Запровадити прозору систему моніторингу, що дозволить відстежувати систему витрат і ефективність щодо кожного із впроваджених механізмів участі.
- Сприяти збільшенню кількості наборів відкритих даних, що публікуються на тематичному порталі, у тому числі щодо громадської участі та дозвілєвої тематики.

- Використовувати ресурси Львівської міської ради для інформування громадян про можливості громадської участі.
- Сприяти розбудові сталих партнерств між структурними підрозділами Львівської міської ради та організаціями громадянського суспільства. Стежити за успішними практиками співучасті громадян у межах проєктів організацій громадянського суспільства.
- Уніфікувати інформацію про існуючі інструменти громадської участі на ресурсах Львівської міської ради.
- Здійснити «аудит» діяльності громадських рад при структурних підрозділах Львівської міської ради, актуалізувати інформацію про членів, рішення та підсумки щорічної роботи громадських рад на ресурсах Львівської міської ради.
- Упорядкувати систему категорій, за якою відбувається структурування електронних петицій. Доповнити її системою тематичних тегів для легшої навігації користувачами порталу.
- Здійснити «аудит» розгляду петицій, рішення про підтримку яких було прийнято на пленарних засіданнях ради. Оновити дані про перебіг розробки та реалізації дорожніх карт на тематичному порталі.
- Переглянути існуючі підходи до адміністрування відповідей на запити про публічну інформацію з метою зменшення кількості запитів, що не мають статусу розгляду.
- Залучати мешканців громади до спільного напрацювання рішень виключно тоді, коли є можливість врахувати їхню думку.
- Сприяти підвищенню якості пропозицій від громадян шляхом проведення роз'яснювальної роботи, організації тематичних тренінгів.

Громадські простори на варті зеленої партисипації. Приклад «Розсадника»

У попередньому розділі йшлося про низку інструментів громадської участі, що адмініструються органами місцевого самоврядування. Оскільки ініціатива діалогу йде «зверху» (від представників місцевої ради до мешканців), таку участь називають вертикальною. Водночас існує і горизонтальний тип участі, який, насамперед, полягає у співпраці різних груп людей задля досягнення загальної мети.

Прикладом такої співпраці є діяльність, спрямована на розвиток простору міського садівництва та городництва «Розсадник», що розбудовується за концепцією urban garden завдяки широкому колу зацікавлених сторін – громадських організацій, небайдужих мешканців, локальних фондаций, закордонних донорів, свідомого бізнесу та за підтримки Львівської міської ради.

Місія простору:

здружити людину з природою в урбанізованому середовищі, продемонструвати, що садівництво та городництво – це не тільки про продовольчу безпеку, але й про адаптацію громади до наслідків кліматичної зміни, поширення зелених цінностей, а також про соціальну згуртованість та партисипацію.

Історія проєкту розпочалася у 2021 році з ідеї двох громадських організацій – «Плато» та «Екотерра» – створити у Львові міський сад-город задля популяризації природоорієнтованих рішень, пермакультури, органічного садівництва. Невдовзі до проєкту було запрошено представників громадської спілки «Пермакультура в Україні»: у 2016 році вони започатковували міський город у Парку культури і відпочинку імені Богдана Хмельницького, який хоч і функціонував нетривалий час, але дав чимало досвіду.

Напрацювавши загальне бачення простору, громадські об'єднання звернулися до Львівської міської ради з пропозицією спільно популяризувати міське садівництво та городництво. Тоді вдалося заручитися підтримкою з боку Управління екології та природних ресурсів і ЛКП «Зелений Львів» та визначити оптимальну для розвитку ініціативи місцину. Нею стала територія колишнього квіткового господарства №1 в парку «Залізна вода», на якій, власне, і розвивається простір міського садівництва та городництва «Розсадник».

Детальніше про те, чому городництво у місті – це не завжди легально, а також як наслідувати «Розсадник» так, щоб не порушити законодавство можна дізнатися з тематичної публікації.

Вже на старті координатори проєкту усвідомили, що обрана ділянка має цікаве минуле та великий потенціал, але проєкт потребу-

ватиме чималой кількості ресурсів (часових, людських і, звісно ж, матеріальних), а набута відповідальність стане основним рушієм змін.

За три сезони спільнодій, шляхом проведення толок та diy-воркшопів, з простору вивезли понад 15 вантажівок сміття, облаштували понад 20 грядок для вирощування рослин, створили 6 компостерів для органічних відходів і сцену для проведення заходів. Майстер-класи, нетворкінги, заняття з садотерапії, обговорення – з 2021 року відбулося понад 170 подій, кількість учасників яких сягнула понад

3200 осіб. Досягнути цих показників і забезпечити рух уперед було б неможливо без використання інструментів громадської участі.

Щоб структурувати набутий досвід, було використано підхід, за якого громадська участь ґрунтується на трьох рівнях залучення: інформуванні, консультуванні та спільному ухваленні рішень.

Інформування

Інформування є найпростішою формою та водночас фундаментом партисипації. Без необхідних знань, мешканці не можуть бути включеними у процес напрацювання та ухвалення рішень. Звідси головне завдання «Розсадника» – зацікавити зеленою тематикою, сформуванню надивленість про добрі практики

та примножити запит від мешканців на включення довіклесвих питань до порядку денного громади. Здавалося б, логіка цих причинно-наслідкових зв'язків є зрозумілою і хотілося б досягати швидких результатів. Але мова йде про зміни на рівні цінностей, які відбуваються вкрай повільно.

Порада:

варто дбати про те, щоб екологічні заходи не були токсичними. Не рекомендується вдаватися до залякування аудиторії таненням льодовиків, збідненням біорізноманіття чи будь-якими іншими прикладами, обвинувачувати, тиснути та вимагати рішучих змін тут і зараз. У «Розсаднику» на противагу цим методам застосовують цілісний підхід до впровадження принципів сталості у проведенні подій. Учасників пригощають напоями з багаторазових горнят, спонукають до мінімізації та сортування відходів, за можливості замінюють паперові роздаткові матеріали на цифрові.

Завдяки проблемноорієнтованості, громадські простори дозволяють робити інформування наскрізним. У «Розсаднику», можна побачити, як відбувається «занурення» відвідувачів у процес пізнання. Замість глобальних екопроблем, як наприклад, забруднення світового океану, вирубка лісів Амазонії, розглядаються локальні проблеми – значення компостування, озеленення прибудинкових територій.

Власне тому, одним з найбільш органічних форматів інформування у просторі стали зустрічі **«Клубу міського садівництва»**: цикл із 11 теоретично-практичних занять відвідало понад 150 учасників. У межах окремих блоків «Клубу» було розглянуто теми планування зелених просторів, вибору рослин і догляду за ними, переробки органіки, форматів вирощування городини у місті тощо. Закордонний досвід свідчить, що заходи, спрямовані на під-

тримку садівництва як хобі, створюють для громад такі переваги:

- видиме покращення якості просторів (візуальне, екологічне, функціональне): наважуючись на садівництво, мешканці займають пустки, адаптують занедбані простори, змінюючи їх якість самим фактом появи опікунів та впровадження організованої діяльності;

- створення мереж сусідства, інтеграція та зміцнення локальних спільнот, зменшення анонімності: спільна робота на місцях згуртовує;

- підвищення безпеки: як завдяки відродженню активності та посиленню соціального нагляду, так і завдяки розвитку простору, який раніше характеризувався дефіцитом безпеки;

- карбування місцевих ідентичностей: зелені простори допомагають мешканцям у розвитку почуття відповідальності за територію, де вони мешкають, відпочивають, насолоджуються природою.

«Найбільше турбувала учасників «Клубу» комунікація з містом. Як спілкуватися, до кого телефонувати, з якими питаннями можна звертатися, що робити в конкретних проблемних ситуаціях? Тому в межах теоретичного блоку ми також знайомили учасників із існуючими механізмами взаємодії та особливу увагу приділяли комунікації із командою садівників Львова»

Ірина Кметь
експертка з міського садівництва

Популяризація діяльності міських садівників стала окремим компонентом заходів з інформування. Починаючи з 2021 року, міські садівники складають плани робіт з догляду за рослинами, наглядають за їх виконанням, а також консультують мешканців. Однак обізнаність львів'ян про їхню діяльність залишається доволі обмеженою. Для того, щоб це змінити у просторі провели захід **«Знайомтеся – садівники Львова»**, під час якого команду садів-

ників вперше публічно представили громадськості. Мешканці дізналися про специфіку роботи, сфери відповідальності, мали змогу поставити запитання та обмінятися контактами з садівником свого району. Додатково поширювалися тематичні буклети **«Хто такі садівники Львова»**, спрямовані на посилення інформування про роботу команди та можливості співпраці.

«Знайомство з садівниками було надзвичайно цінним, оскільки ми змогли побачити, що по ту сторону від активістів, є люди, які поділяють спільні з нами цінності, яким також хочеться зелених змін на краще. Але не завжди вони можуть досягнути цих змін швидко, найчастіше потрібно докласти багато зусиль і потрібно знати, що мешканці підтримують ці рішення»

Наталія Гаєцька
волонтерка та учасниця подій простору «Розсадник»

З огляду на те, що садівникам Львова та представникам інших структурних підрозділів міської ради, що займаються зеленими питаннями, у межах реалізації своїх посадових завдань доводиться бути організаторами процесів співучасті, у просторі також проводилися заходи для них. Зокрема, **тренінги «Як уникнути непорозумінь з мешканцями та примножити зелену красу публічних просторів Львова»** були покликані підвищити обізнаність учасників на тему професійної комунікації, неконфліктного спілкування, техніки ведення діалогу. Учасники проговорювали побоювання, пов'язані з процедурами, які стосуються проведення консультацій (наприклад, нестача практичного досвіду щодо організації зустрічей), або негативний досвід від попередньо реалізованих процесів (досвід низь-

кої активності або ворожого ставлення з боку мешканців) і шукали інструменти збільшення рівня емоційної стійкості для таких ситуацій.

У форматі модерованих публічних обговорень у «Розсаднику» проводилися й інші зустрічі. Зокрема, захід **«Як зацікавити мешканців до зеленої партисипації»** був покликаний окреслити, якою є актуальна ситуація із використанням партисипативних та консультативних інструментів у Львівській міській територіальній громаді. Спікери обговорення – чиновники, депутати профільної комісії, а також представники громадськості провели змістовну розмову про зміни у реалізації тематичної міської політики, перезапуск учасницьких процесів і стимулювання громадської участі з фокусом на зелене відновлення.

Зображення 13. Обговорення «Як зацікавити мешканців до зеленої партисипації»

В якості ще одного прикладу можна навести [обговорення](#), спікерами якого були депутати комісії екології, природокористування та енергозбереження Львівської міської ради. Зокрема, за результатами цієї зустрічі гості простору «Розсадник» дізналися про роль об-

ранців у просуванні зеленого порядку денного громади в умовах війни та отримали можливість обговорити турбуючі питання особисто з депутатами під час нетворкінг-сесії, яка відбулася після завершення дискусії.

«В мене був досвід письмового звернення до депутатів екологічної комісії. На нього відповіли, але це був «сухий» витяг із протоколу: «слухали» – «вирішили взяти до уваги». Під час зустрічей наживо за зразком тієї, що відбулася у «Розсаднику», з'являється можливість зрозуміти контекст, в якому приймаються рішення, сторони отримують можливість для неформальної взаємодії, для обміну припущеннями та побоюваннями чого не вийде зробити на папері»

Мар'яна Волошин
учасниця подій простору «Розсадник»

У межах дводенного інтенсиву **«Школа зеленого лідерства»** команда простору «Розсадник» спробувала актуалізувати проблему співвідношення високої особистої відповідальності молоді за боротьбу зі зміною клімату та низького долучення до екологічних ініціатив, спрямованих на протидію цим викликам. Учасники заходу досліджували локальні екопроблеми та стратегічні документи, спрямовані на їх вирішення, знайомилися зі структурою Львівської міської ради та важливими стейкхолдерами, обговорювали зелені

кейси та інструменти громадської участі. Окремий модуль тренінгу був присвячений титулу «Львів – Молодіжна столиця Європи 2025». Зокрема, учасники провели брейншторм-сесію на тему «зеленого курсу» для підготовки та проведення заходів у межах статусу. Запропоновані ідеї було сформовано у [перелік рекомендацій](#) і скеровано на розгляд органам місцевого самоврядування. А тому формат цього заходу з точки зору партисипативної складової можна класифікувати як гібридний – між інформуванням та консультуванням.

Консультування

Консультування є другою визнаною сходинкою шкали громадської участі. Особи, які беруть участь у консультаціях, виступають «радниками». У них запитують думку та збирають відгуки стосовно конкретної теми. Однак слід зауважити, що хоча голоси учасників й беруться до уваги, але на цьому рівні немає гарантій, що вони обов'язково будуть втілені у життя.

Поза напрацюванням пропозицій для органів місцевого самоврядування, інструменти консультування та локального аналізу широко використовуються у просторі «Розсадник» для кращого розуміння потреб та зацікавлень цільової аудиторії, пошуку партнерів, ресурсів, розробки стратегії перетворень.

Так, під час розробки просторової концепції «Розсадника» було використано поєднання різних методів досліджень та вивчення простору: виконання натурних обстежень зелених насаджень, аналіз топоїомки, фотофіксацію, підготовку опорного плану для подальшої проєктної роботи тощо. Важливим етапом у цьому процесі стало також проведення **фасилітованого тематичного воркшопу** з залученими фахівцями зі сфер архітектури, містопланування, урбаністики, під час якого вдалося напрацювати кілька напрямків розвитку ділянки та наповнення її функціями. Згодом спільні особливості цих планувань лягли в основу розробки загальної просторової концепції простору.

Зображення 14 та 15. Воркшоп із просторового планування території простору міського садівництва та городництва «Розсадник»

У частині пошуку нових учасницьких форматів консультування тричі було апробовано метод **дослідницьких прогулянок**, що проходили під парасольковою назвою «Стежками «Розсадника»». Попри те, що кожна з прогулянок мала свій тематичний фокус (ботанічна, партиципативна, історична), загальною метою процесу було дізнатися думку про окремі частини території та простір у цілому (перше враження, функціональні рішення, бар'єри, потенціал з точки зору історії, просвітництва та біорізноманіття).

На етапі підготовки до прогулянок формувалися маршрути та відбувалося попереднє напрацювання сценарію. Тематика обговорень опрацьовувалася залученими експертами у співпраці із командою, що координує розви-

ток простору. Основним викликом у підготовці стало формування універсальних дослідницьких питань, які можна було б адаптувати до конкретних обставин.

Що стосується безпосереднього наповнення кожної з прогулянок, то для забезпечення ефективної взаємодії на початку зустрічі слід встановити зв'язок з учасниками (провести коротке знайомство, пояснити мету зустрічі), подбати про створення атмосфери довіри, в якій думками та ідеями ділитися буде комфортно, ставити відкриті запитання, які заохочують їх до обмірковування та рефлексій, спонукати учасників групи до діалогу не тільки з гідом, але й між собою. Найбільшим зацікавленням на маршруті для кожної з трьох груп були зупинки, під час яких можна було повзаємодіяти

з окремими елементами простору: високою грядкою з пряно-смаковими культурами, вермикомпостером для компостування органічних відходів або сенсорною доріжкою, призначеною для прогулянок босоніж.

За підсумками консультацій, команда зібрала понад 140 різноманітних думок, що стосувалися тем почуття безпеки, зручності навігації, інклюзивності, видового біорізноманіття. Зокрема, після таких зустрічей з'явилися міркування щодо проведення просвітницького проєкту на тему сприйняття і користі бур'янів у міському просторі, ідея облаштування багатофункціональної системи навігації за межами

«Розсадника» у форматі природоорієнтованих рішень, практичні поради щодо подальшого дослідження історії простору.

Прогулянкові групи у межах цього експерименту були дуже різноманітними за складом, а отже на майбутнє можна було б змістовніше тестувати цей формат для конкретних цільових груп – дітей, людей похилого віку, маломобільних категорій громадян, окремих професійних груп. Також на майбутнє варто залучати більшу кількість волонтерів, які б могли допомагати експертам фіксувати коментарі та ідеї учасників таких прогулянок.

Зображення 16. Дослідницька прогулянка в просторі міського садівництва та городництва «Розсадник»

Альтернативою для дослідницьких прогулянок є інший апробований метод – **підвішених запитань**. Завдяки ньому, зокрема, можна отримати думки та ідеї від учасників, що соромляться говорити публічно, або які б хотіли залишити анонімне повідомлення. Цей варіант не є найкращим з точки зору сталості та подальшого опрацювання даних, однак в умовах, коли встановлення скриньки для листів і пропозицій неможливе з безпекових питань, а розміщення QR-кодів – із технічних, можна рекомендувати його точкове застосування. Запитання, які використовуються в цьому методі, зазвичай також є відкритими та спонукають до роздумів. Ось кілька прикладів запитань, які можна використовувати:

– «Як би ви покращили простір?»;

– «Які заходи вам би хотілося відвідувати?»;

– «Наскільки важко було знайти простір?».

Підвішені запитання можуть використовуватися для того, щоб наповнити простір інтерактивом та спонукати учасників до взаємодії у межах основного заходу. У випадку «Розсадника» такими заходами були нетворкінги, фрімаркети, майстер-класи тощо.

Виходячи з цього, можна порадити розміщувати їх поблизу транзитних місць простору, стежити за наявністю на локації усього необхідного для «волевиявлення» (у випадку «Розсадника» це були кольорові стікери, маркери та затискачі, якими можна було причепити ідею до виноградної шпалери). Попри те, що

метод підвішених питань є зрозумілим та не вимагає великих витрат на підготовку чи матеріали, процес збору думок потребує чималих зусиль. Зокрема, під час події рекомендується хоча б кілька разів нагадати про можливість залишити ідею.

Окремим фасилітаційним методом залучення учасників до консультування на визначену тематику є **мапування проблем та ідей**. Метод передбачає використання робочого поля («мапи»), на яке учасники можуть наносити думки. У «Розсаднику» інструмент було використано, зокрема, перед подією за участі депутатів екологічної комісії. Темою мапування були довірливі проблеми громади за різними категоріями.

Можна стверджувати, що й завдяки активностям у просторі «Розсадник» почала втілюватися у життя ідея «реанімації» громадської ради при Управлінні екології та природних ресурсів Львівської міської ради. Зокрема, у просторі відбулося перше після тривалої перерви засідання органу (до цього громадська рада не збиралася з кінця 2021 року). На зустрічі члени ради обговорили можливі шляхи активізації громадської ради та дійшли згоди щодо необхідності спільного обговорення проєкту «Комплексної екологічної програми Львівської громади на 2024-2028 роки». У подальшому громадська рада продовжила роботу на регулярній основі, розширився її склад і було внесено зміни до положення про організацію роботи.

Зображення 17 та 18. Збір думок відвідувачів подій у просторі «Розсадник» у форматі підвішених запитань та мапування

Як і в більшості інших зелених громадських просторів, у «Розсаднику» відсутні придатні для проведення заходів будівлі та немає співробітників, що чергували б на постійній основі. Відтак цікавим для дослідження було життя простору у позаподієвий час. З огляду на це, було випробувано роботу **«мобільних офісів-рецепцій»**, що являли собою візити представників команди до простору у раніше маловідвідувані дні та години – переважно у будні. Здійснивши понад десяток таких чергувань, команда змогла доповнити свої уяв-

лення про відвідувачів, їхні улюблені зони та формати дозвілля. Як виявилось, багато з них відвідує «Розсадник» на регулярній основі, однак має або обмежене, або хибне уявлення про те, чому і навіщо він функціонує, хто займається його розвитком, які існують можливості долучення до спільноти. Досвід діалогу був позитивним для кожної зі сторін та, за очікуваннями команди простору, матиме додатковий ефект у майбутньому з точки зору запобігання вандалізму та покращення умов безпеки на території.

Спільне ухвалення рішень

Найвищим рівнем участі з точки зору повноцінного партнерства є **спільне ухвалення рішень**.

На прикладі «Розсадника» взаємодії цього рівня найлегше проілюструвати через стале

партнерство громадських об'єднань «Плато» та «Екотерра» з Управлінням екології та природних ресурсів Львівської міської ради та балансоутримувачем території – Львівським комунальним підприємством «Зелений Львів». Сторони взяли на себе зобов'язання спільно

діяти з метою розвитку простору та закріпили ці наміри меморандумом про співпрацю у вересні 2021 року. На регулярній основі між ними підтримується діалог щодо актуальних

викликів і перспектив стратегічного розвитку співпраці, що створює успішний прецедент ефективного міжгалузевого співробітництва.

*«За три роки ми з партнерами подолали довгий шлях: від побоювань публічного осуду, що в парку вирощують городину до підписання меморандуму про співпрацю, а також визнання наших спільних дій **екоінноваційними** та **відповідальними**. Ціную цю довіру та заохочую інші органи місцевого самоврядування не боятися довіряти громадським організаціям, а громадські організації – налагоджувати партнерство з органами місцевого самоврядування»*

Микола Рябика
співкоординатор простору «Розсадник»

Ще одним важливим рівнем залучення до ухвалення рішень є **діалог із волонтерською спільнотою** простору. Попри те, що склад волонтерської команди «Розсадника» не є постійним, її ядро становить надійну опору для команди координаторів. Проведення регулярних командних зустрічей із волонтерами допомагає в реагуванні на позитивні та негативні аспекти співпраці з різними стейкхолдерами, корегуванні пріоритетів розвитку простору, визначенні тематики майбутніх активностей тощо. Волонтери мають можливість давати відгуки щодо проєктів, у яких вони беруть участь, за допомогою ініціювання зустрічей або проходження анонімного опитування. Усередині спільноти сформовано підгрупи за

різними сферами відповідальності – нагляд за процесом компостування, догляд за конкретним типом грядок, просторове планування тощо. Цікавим є й те, що тільки третину з числа волонтерів становлять мешканці Львова, натомість решту – особи, що переїхали жити у громаду, у тому числі в зв'язку із повномасштабним вторгненням росії в Україну 24 лютого 2022 року. Для них «Розсадник» – про належність до спільноти та можливість впливати на зміни в громаді нарівні з корінними львів'янами. Формат такої взаємодії є важливим у контексті подолання викликів соціальної згуртованості, розбудови діалогу на рівні локальних спільнот.

Зображення 19. Зустріч волонтерської команди простору

До спільного ухвалення рішень у випадку громадських просторів справедливо відносити також і акції **спільнотворення**. «Розсадник» популяризує використання DIY-підходу в переосмисленні простору. За три сезони у просторі провели більше 20 воркшопів і толок, у межах яких учасники не тільки опанували для себе роботу з новими інструментами та матеріалами, але й мали можливість безпосередньо вплинути на покращення простору. Таке залучення сприяє появі відчуття більшої пов'язаності з простором і більшої відповідальності за його стан.

Співучасть у житті «Розсадника» знаходить своє відображення також і крізь фокус **добросусідства**. Мешканці, що проживають поруч зацікавлені у демаргіналізації колись захарашеної території квіткового господарства. Попри те, що у перший рік їх ставлення до ініціативи було різним (зокрема – скептичним), наразі сусіди здійснюють нагляд за простором у час відсутності подій, долучаються до спільнокоштів, допомагають зі збором інформації про минуле території квіткового господарства, періодично допомагають волонтерам, надаючи доступ до власної електромережі.

Зображення 20 та 21. Майстрування в межах городніх воркшопів спіральної грядки (ліворуч) і шпалери для в'юнких рослин (праворуч)

Досвід «Розсадника» свідчить про широкий потенціал для урізноманітнення функцій парків, як громадських просторів, що сприяють поширенню зелених цінностей. На підтвердження цієї тези можна навести ще декілька форматів залучення. Так, традицією стало проведення у просторі фрімаркетів – некомерційних подій, спрямованих на поширення культури повторного використання речей, створення атмосфери обміну й довіри, гуртування спільноти. Залучення мешканців громади до таких подій міряється поширенням культури розумного споживання та зменшенням кількості речей, що достроково поїдуть на сміттєзвалище.

Точково досягнути атмосфери єднання та співпраці можна завдяки організації май-

стер-класів. Найкраще, коли їх тематика адаптується до особливостей громадського простору та дає можливість дізнатися про нього щось нове. Творчі події дозволяють розкрити потенціал учасників, спонукати їх проявляти ініціативу, проводити вже власні заходи та реалізовувати тематичні проекти.

Окремий, малодосвідчений в Україні потенціал зелених громадських просторів, полягає в їх значенні для проведення занять з гарденотерапії (терапія садом). Спираючись на власні спостереження, у «Розсаднику» покладають очікування на те, що цю методику повсякчас активно впроваджуватимуть на практиці з метою покращення психоемоційного стану мешканців громад в умовах воєнного часу.

Детальніше про види та способи проведення гарденотерапевтичних занять можна дізнатися з тематичної збірки «Сила саду».

Допоміжним інструментом у підсиленні громадської участі також можуть бути нетворкінги, організовані у межах громадських просторів. Можливість познайомитися один з одним і об'єднатися навколо спільних інтересів може сприяти розвитку довіри та співпраці, які необхідні для успішної майбутньої партисипації. Також нетворкінг може допомогти учасникам розширити знання про проблеми громади та можливості для їхнього вирішення. Так, продуктом нетворкінгу у межах зеленого громадського простору може стати коаліція, яка виступає за збереження навколишнього середовища. У «Розсаднику» було апробовано кілька моделей нетворкінгу, учасники яких відзначали, що активності з фасилітованою програмою були більш комфортними з точки залучення, ніж формат «вільного мікрофону». Також зворотній зв'язок засвідчив, що більш цікавим для відтворення є тематичний нетворкінг, за прикладом того, що відбувся

опісля відкритого обговорення з представниками депутатської екологічної комісії.

На початок четвертого сезону функціонування перед командою простору міського садівництва та городництва «Розсадник» стоїть чимало викликів. Один із основних – як забезпечити громадському простору динамічність, щоб врахувати сезонну або календарну зміну наповнення. Подолати цей бар'єр можна за допомогою архітектурних рішень, адаптованих під використання локації у теплий сезон за одним сценарієм, а взимку – за іншим. Та навіть той шлях, що вже позаду, свідчить про наявність великого різноманіття форматів, які можна використовувати у зелених громадських просторах з метою якісного залучення громадян. Голос спільноти простору «Розсадник» у цьому ключі є голосом за право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, закріплене у статті 50 Конституції України.

ВИСНОВКИ

За спричинених повномасштабним російським вторгненням обставин, забезпечення якості партисипативних процесів на локальному рівні становить для громад істотний виклик. Це підтверджує приклад «тилового» Львова, який тривалий час зберігав лідерські позиції у впровадженні та використанні інструментів громадської участі, а після 24 лютого 2022 року істотно втратив позиції у їх адмініструванні. Відтак, громада потребує комплексної ревізії раніше впроваджених інструментів громадської участі та зміни в пріоритетах залучення, що передбачатиме перехід від кількісних індикаторів до якісних.

Водночас, ініціатива партисипації не обов'язково має належати місцевому самоврядуванню. Організації громадянського суспільства можуть запроваджувати інструменти горизонтальної участі, орієнтованої на розбудову співпраці різних зацікавлених сторін задля досягнення загальної мети. При цьому, така діяльність повинна бути більше орієнтованою на процес поширення культури громадської участі, ніж це передбачає дизайн формальних вертикальних інструментів. У цьому ключі слід звернути увагу на значення зелених громадських просторів (парків, скверів, ботанічних садів, просторів міського садівництва та городництва, зелених зон, прилеглих до

закладів освіти, охорони здоров'я тощо) для активізації громадської участі з фокусом на процеси відбудови.

Прикладом для запозичення досвіду може стати діяльність простору міського садівництва та городництва «Розсадник», що з 2021 року розвивається завдяки небайдужим мешканцям, громадським організаціям, локальним фундаціям, закордонним донорам, свідомому бізнесу та за підтримки міської ради в львівському парку «Залізна вода». Головне завдання «Розсадника» – зацікавити зеленою тематикою, сформуванню надивленість про добрі практики та примножити запит від мешканців на включення довкіллевих питань до порядку денного громади.

Відкриті обговорення, навчальні зустрічі, заходи спільнотворення мають безпосередній вплив на громадську участь у частині інформування, консультування, ухвалення спільних рішень. Стаючи прихистком таких активностей, місцем народження дієвих спільнот, громадські простори заповнюють прогалини профільних міських політик, пропонують альтернативні сценарії реалізації права на місто, адаптовані під кризові обставини воєнного часу.

Використані джерела

Банк ідей для Львівської міської ради, https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSca9tMODq6QPUBfGi_SZ7uqkVclpHPV4h5zyyO4xl0jtcl7xA/closedform.

Вплив глобальної зміни клімату на Львівську міську територіальну громаду, https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSegmNx_3lxtc7p1tbwwLG_-YzACEsxbgKaxiWhLWQMmkmRBcw/viewform.

Гаряча лінія міста Львова, <https://1580.lviv.ua>.

Громадське обговорення проєкту договору про співробітництво з Бібрською міською радою, <https://city-adm.lviv.ua/public-hearings/296098-hromadske-obhovorennia-proiektu-dohovoru-pro-spivrobitnytstvo-z-bibrskoiu-miskoiu-radoiu-u-sferi-osvity-u-formi-spilnoho-finansuvannia-utrymannia-komunalnoi-ustanovy-inkliuzyvno-resursnyi-tsentr-lychakivskoho-raionu-m-lvova-vul-tadzhytska-21-m-lviv-79038>.

Громадські ради, <https://city-adm.lviv.ua/public-information/hromadski-rady>.

Громадські слухання у процедурі оцінки впливу на довкілля: аналіз практики та рекомендації із вдосконалення, https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Gromadski-sluhannya-u-protseduri-otsinky-vplyvu-na-dovkillia_analiz-praktyky-ta-rekomendatsiyi-iz-vdoskonalennya.pdf.

Громадські слухання, <https://city-adm.lviv.ua/public-hearings?start=590>.

Громадські слухання, <https://city-adm.lviv.ua/public-hearings>.

Дорожні карти. Папка із робочими матеріалами, <https://drive.google.com/drive/folders/1WgCToTbaA8KMTyicAuwiaNHGnDCYtq3N>.

Електронне звернення до депутатських комісій, <https://city-adm.lviv.ua/services/application-committee>.

Єдина система місцевих петицій, <https://petition.e-dem.ua/lviv>.

Загальнонаціональне опитування щодо громадського залучення весна-літо 2023, <https://engage.org.ua/zahalnonatsionalne-opytuvannia-shchodo-hromadskoho-zaluchennia-vesna-lito-2023-ukrainsi-rozhodiatsia-v-pohliadakh-shchodo-povoiennykh-priorytetiv-ale-obiednuiutsia-u-protydii-ahresii-ta-pidtrymsi>.

Закон України «Про звернення громадян», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>.

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.

Зелений фокус для «Молодіжної столиці Європи» у Львові: місія – почути громадськість, <https://plato.lviv.ua/zelenyj-fokus-dlya-molodizhnoyi-stolytci-yevropy-u-lvovi-misiya-pochuty-gromadskist>.

Каталог зелених рішень, https://plato.lviv.ua/wp-content/uploads/2021/08/zeleni_idei.pdf.

Конкурси для ГО, <https://www.lvivrada.gov.ua/gromadska-uchast/item/6394-konkursy-dlya-go>.

Консультації з громадськістю «по-львівськи», <https://www.oporua.org/samovriaduvannia/konsultatsiyi-z-gromadskistiu-po-lvivski-22761>.

Консультації з громадськістю щодо затвердження «Комплексної стратегії озеленення для м. Львова», <https://city-adm.lviv.ua/public-consultation/246031-konsultatsii-z-hromadskistiu-shchodo-zatverdzhennia-kompleksnoi-stratehii-ozelenennia-dlia-m-lvova>.

Консультації з громадськістю щодо затвердження «Програми допомоги постраждалим диким і екзотичним тваринам та птахам у місті Львові на 2017-2022 роки», <https://city-adm.lviv.ua/public-consultation/246030-konsultatsii-z-hromadskistiu-shchodo-zatverdzhennia-prohramy-dopomohy-postrazhdalym-dykym-i-ekzotichnym-tvarynam-ta-ptakham-u-misti-lvovi-na-2017-2022-roky>.

Консультації з громадськістю щодо затвердження проєкту створення об'єкту ПЗФ ландшафтного заказника «Торфовище Білогорща», <https://city-adm.lviv.ua/public-consultation/246032-kzatverdzhennia-proiektu-stvorennia-ob-iekty-pryrodno-zapovidnoho-fondu-landshaftnoho-zakaznyka-torfovyshe-bilohorshcha>.

Консультації з громадськістю щодо проєкту рішення «Про затвердження норм надання послуг з вивезення побутових відходів у м. Львові на 2019–2023 роки», <https://city-adm.lviv.ua/public-consultation/260697-konsultatsii-z-hromadskistiu-shchodo-proiektu-rishennia-pro-zatverdzhennia-norm-nadannia-posluzh-z-vyvezennia-pobutovykh-vidkhodiv-u-m-lvovi-na-2019-2023-roky>.

Консультації з громадськістю щодо проєкту ухвали

Львівської міської ради «Про затвердження Правил благоустрою Львівської міської територіальної громади», <https://city-adm.lviv.ua/public-consultation/299481-konsultatsii-z-hromadskistiu-shchodo-proektu-ukhvaly-lvivskoi-miskoi-rady-pro-zatverdzhennia-pravyl-blahoustroiu-lvivskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady>.

Консультації з громадськістю щодо проєкту рішення виконавчого комітету «Про порядок визначення виконавців послуг з вивезення рідких відходів на території Львівської міської територіальної громади», <https://city-adm.lviv.ua/public-consultation/299343-konsultatsii-z-hromadskistiu-shchodo-proektu-rishennia-vykonavchoho-komitetu-pro-poriadok-vyznachennia-vykonavstiv-posluh-z-vyvezenia-ridkykh-vidkhodiv-na-terytorii-lvivskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady>.

Консультації з громадськістю щодо проєкту ухвали «Про розроблення детального плану території у районі просп. Т. Шевченка, пл. Галицької, вул. Князя Романа, вул. О. Нижанківського», <https://city-adm.lviv.ua/public-consultation/294457-konsultatsii-z-hromadskistiu-shchodo-proektu-ukhvaly-pro-rozroblennia-detalnoho-planu-terytorii-u-raioni-prosp-t-shevchenka-pl-halytskoi-vul-kniazia-romana-vul-o-nyzhankivskoho>.

Консультації з громадськістю, <https://city-adm.lviv.ua/public-consultation>.

Лауреати Премії 2023, <https://responsibility-award.com/results>.

Львів'ян просять поділитися думкою про парки міста, <https://city-adm.lviv.ua/news/science-and-health/ecology/300003-lvivian-prosiat-podilytisia-dumkoju-pro-parky-mista>.

Місцеві ініціативи, <https://www.lvivrada.gov.ua/gromadska-uchast/miscevi-iniciatyvy>.

Навіщо Львову зелений громадський бюджет, <https://plato.lviv.ua/wp-content/uploads/2023/11/navishho-lvovu-zelenyj-gromadskij-byudzhet-1.pdf>.

Нетворкінг із екокомісією Львівської міської ради | Розсадник, https://www.youtube.com/watch?v=RAJ_gyzRY1A&ab_channel=Plato.

Платформа реалізації ідей для покращення твого міста, <https://gb.city-adm.lviv.ua>.

Положення про Громадську екологічну раду, https://city-adm.lviv.ua/public-information/offices/upravlinnia-ekolohii-ta-pryrodneykh-resursiv/ukhvaly/20262/download?cf_id=36. Портал «Відкриті дані Львова», <https://opendata.city-adm.lviv.ua/dataset/petitions-lmr/resource/6727fc46-cb81-4885-b649-8aff9f2a9e0f>.

[lviv.ua/dataset/petitions-lmr/resource/6727fc46-cb81-4885-b649-8aff9f2a9e0f](https://opendata.city-adm.lviv.ua/dataset/petitions-lmr/resource/6727fc46-cb81-4885-b649-8aff9f2a9e0f).

Рішення Львівської міської ради № 1181 від 02.12.2022 «Про проведення конкурсу соціально-культурних проєктів «Зробимо Львів кращим» в умовах воєнного стану», [https://www8.city-adm.lviv.ua/Pool/Info/doclmr_1.NSF/\(SearchForWeb\)/203C08F9A01DBA29C2258916004530A6?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/Pool/Info/doclmr_1.NSF/(SearchForWeb)/203C08F9A01DBA29C2258916004530A6?OpenDocument).

Рішення № 301 від 16.04.2021 «Про затвердження Тимчасового положення про Банк ідей Львівської міської територіальної громади», [https://www8.city-adm.lviv.ua/Pool/Info/doclmr_1.NSF/\(SearchForWeb\)/AF5E81F76D0C267EC22586BF00299EAF?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/Pool/Info/doclmr_1.NSF/(SearchForWeb)/AF5E81F76D0C267EC22586BF00299EAF?OpenDocument).

Сила саду. Ідеї для занять з садотерапії, <https://plato.lviv.ua/wp-content/uploads/2023/07/syla-sadu.pdf>.

Соціально-політичні погляди мешканців Львівської ТГ, <https://opora.lviv.ua/wp-content/uploads/2023/10/Rezultaty-sotsiologichnogo-opytuvannya.pdf>.

У Львові вдруге відбулась церемонія нагородження «СМІЛІВІ», <https://city-adm.lviv.ua/news/society/youth-policy/297886-u-lvovi-vdruhe-vidbulas-tseremoniia-nahorodzhennia-smilyvi>.

Ухвала Львівської міської ради № 2447 від 05.10.2017 «Про затвердження Положення про порядок проведення консультацій з громадськістю у Львівській міській територіальній громаді», [https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.nsf/\(SearchForWeb\)/319795E479B0182DC22581B70046B7AD?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.nsf/(SearchForWeb)/319795E479B0182DC22581B70046B7AD?OpenDocument).

Ухвала № 358 від 31.03.2016 «Про затвердження Типового положення про Громадську раду при управліннях Львівської міської ради», [https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/uhvaly.nsf/\(SearchForWeb\)/433C2BFDD3A51EFFC2257F8F00478BC?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/uhvaly.nsf/(SearchForWeb)/433C2BFDD3A51EFFC2257F8F00478BC?OpenDocument).

Хто такі садівники Львова, <https://plato.lviv.ua/wp-content/uploads/2023/09/plato-sadivnyky-lvova-druk.pdf>.

Як зацікавити мешканців до зеленої партисипації, https://www.youtube.com/watch?v=GtnWnJjuVUM&ab_channel=Plato.

